

УДК 1:37.014.543:37.015.3:316.3

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2024-21-98-19>

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: ВІД КРИТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ ДО ГІБРИДНОГО УПРАВЛІННЯ

ОЛЕКСІЙ, КИЙКОВ¹

Анотація

Сучасна система освіти, зокрема в контексті глобалізації та стрімкого розвитку технологій, стикається з численними викликами, які потребують переосмислення традиційних управлінських моделей. Зростаюча турбулентність та невизначеність, притаманні сучасному соціальному та економічному середовищу, висувають нові вимоги до освітнього менеджменту, який більше не може обмежуватися суто адміністративними підходами. Ідеї критичної педагогіки, зосереджені на активному залученні студентів до трансформації суспільства, а також екзистенційні підходи до розуміння управління, що звертаються до питань сенсу та соціальної відповідальності, стають необхідними складовими освітньої практики, сприяючи розвитку критично мислячих громадян. Цей підхід дозволяє не лише готувати студентів до інтеграції в суспільство, але й виховувати в них готовність до його перетворення. Крім того, сучасні управлінські теорії, наприклад гібридний менеджмент, пропонують більш адаптивні моделі, які поєднують технократичний підхід із гуманістичними цінностями. У рамках цієї статті буде розглянуто, як філософські ідеї, такі як концепції Генрі Жіру про роль критичної педагогіки, можуть сприяти побудові більш цілісної та етично відповідальної моделі управління. **Методологія дослідження.** У цьому дослідженні використано міждисциплінарний методологічний підхід, що поєднує філософський аналіз із дослідженням освітніх практик. Зокрема, було застосовано метод критичного аналізу для розгляду ключових ідей критичної педагогіки Генрі Жіру та сучасних підходів до гібридного управління, зокрема досліджень Сігала. Аналіз спрямований на виявлення філософських передумов і принципів, які лежать в основі сучасного освітнього менеджменту. Такий підхід дозволяє зрозуміти, як філософські ідеї можуть бути інтегровані в управлінські моделі для формування соціально значущих та ефективних освітніх систем. Для виявлення практичних аспектів філософського підходу до освітнього менеджменту також було застосовано метод порівняльного аналізу. Було проаналізовано різні підходи до управління в системах освіти в Україні та міжнародному контексті, щоб оцінити, як теоретичні концепції можуть бути адаптовані до конкретних освітніх умов і викликів. Метод порівняльного аналізу дозволяє зіставити інтернаціональні підходи з національними особливостями, що дає можливість розробити рекомендації щодо використання філософських концепцій в освітньому менеджменті України з урахуванням культурних та соціальних контекстів. Результати цього дослідження можуть бути корисними для освітніх менеджерів, педагогів та дослідників, які прагнуть удосконалити управлінські моделі в освітніх закладах з урахуванням філософських ідей і цінностей.

Ключові слова: освітній менеджмент, критична педагогіка, екзистенціальна рефлексія, гібридний менеджмент, філософія освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема ефективного управління освітою в умовах сучасних соціальних викликів постає як одне з ключових завдань у сфері освітніх реформ. Зіткнення традиційних і новітніх підходів до освітнього менеджменту, таких як критична педагогіка та екзистенційний підхід, викликає потребу в нових управлінських моделях, що можуть інтегрувати як технократичні, так і гуманістичні принципи (Zinchenko, 2015). У світлі зростаючої турбулентності та невизначеності, які характеризують сучасний соціум, освітні установи потребують управлінських стра-

тегій, що не тільки підвищують ефективність, а й сприяють формуванню громадян, здатних до критичного мислення і соціальної відповідальності (Giroux, 2011; Segal, 2022).

Філософські підходи до освітнього менеджменту, такі як концепції Жіру щодо критичної педагогіки та екзистенційний методологічний підхід Сігала, мають значний потенціал для вирішення важливих наукових і практичних завдань, що постають перед системою освіти. Зокрема, критична педагогіка закликає до активного залучення студентів у трансформацію суспільства, перетворюючи освітній процес на простір соціальної дії та рефлексії (Giroux, 1983). У свою чергу, екзистенційні підходи допомагають управлінням у сфері освіти переосмислити цінності, що лежать в основі їхньої професійної діяльності, роблячи акцент на етичних і екзистенційних аспектах освітнього процесу (Segal, 2022).

¹ Дирекція з обслуговування іноземних предстваництв «Дипсервіс» (Київ, Україна)

E-mail: kiykov@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8368-6367>

Проблематика освітнього менеджменту в Україні набула особливої гостроти в умовах війни, коли питання національної ідентичності, збереження культурних цінностей і формування громадянської свідомості стали невід'ємною частиною освітнього процесу. Війна не тільки загострила питання щодо національної безпеки, а й поставила перед системою освіти завдання формувати стійке, соціально відповідальне молоде покоління, здатне зберегти й захистити культурні надбання країни (Kondratieva, 2014). В умовах війни освітні установи стали не просто місцем навчання, але й осередком формування національної ідентичності та громадянських цінностей, що є особливо важливим для стабілізації суспільства та його подальшого розвитку.

Філософія освіти в цьому контексті набуває нових значень, особливо в аспектах критичної педагогіки та демократичного підходу, які спрямовані на виховання активних, свідомих громадян, здатних до соціальної трансформації. Як зазначають дослідники, критична педагогіка надає можливість не лише передавати знання, але й розвивати критичне осмислення соціально-політичних процесів (Radionova, 2019). Таким чином, українські освітні заклади мають вирішальне завдання – формувати громадянську ідентичність, засновану на розумінні національної спадщини та значенні культурних цінностей. Освітній менеджмент в Україні має орієнтуватися на забезпечення стабільності та культурного збереження, адаптуючи філософські концепції до умов, де освіта виступає ключовим інструментом у боротьбі за національну ідентичність і суверенітет країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Аналізуючи сучасні дослідження та публікації з освітнього менеджменту, можна побачити, що проблема філософського осмислення управління освітою здобуває все більшу увагу серед науковців. Однією з ключових робіт є дослідження Воронкової, Каганова та Метеленко (2022), які розглядають формування цінностей у цифровому суспільстві в умовах глобалізації. Вони акцентують на необхідності врахування як глобальних, так і національних особливостей, що відповідає українському контексту, де відбувається пошук рівноваги між збереженням ідентичності та адаптацією до міжнародних освітніх стандартів.

Значну роль у теоретичному підґрунті статті відіграють роботи Джона Д'юї, зокрема його кло-

чова праця «Демократія і освіта» (Dewey, 2003), яка розкриває значення демократичного підходу до освіти, зосереджуючись на формуванні активної громадянської позиції. Важливими є ідеї критичної педагогіки, яку розвивав Генрі Жіру, акцентуючи на необхідності соціальної трансформації та підготовки студентів до активної участі в суспільстві (Giroux, 1983, 2011). Підхід Жіру, зокрема його акцент на трансформаційній ролі освіти, є актуальним для України, де освіта може стати інструментом у формуванні громадянської свідомості в умовах війни та відновлення після неї.

Подальший розвиток філософських підходів до освітнього менеджменту знайшов відображення в роботах сучасних дослідників, таких як Кондратьєва (2014), яка вказує на значення філософії управління для розвитку національної освіти. Кондратьєва підкреслює, що освітній менеджмент має будуватися на національних потребах і культурних цінностях, що є особливо важливим у контексті українського суспільства, яке прагне зберегти свою ідентичність. Важливим доповненням до цього є праці Зінченка (2015), де аналізується роль філософії освіти в континентальній європейській системі та підкреслюється значення інтернаціональних підходів, адаптованих до специфіки національної культури.

Праці Радіонової (2019 та ін.) зосереджені на проблемах критичної педагогіки та її трансформації у різних культурних контекстах. Радіонова розглядає можливості адаптації американської критичної педагогіки до умов української освіти, пропонуючи модель, що сприяє розвитку критичного мислення та соціальної відповідальності. Важливим є також внесок Фінікова (2008), який аналізує управлінську міфологію в освіті та піддає критиці традиційні підходи до освітнього менеджменту, наголошуючи на необхідності більш адаптивних і відповідальних моделей управління.

Серед міжнародних джерел важливе місце займають роботи Болмана і Діла (Bolman & Deal, 2017), які пропонують розглядати освітню організацію через різні управлінські рамки, що допомагає краще зрозуміти її внутрішню динаміку. Методологічний підхід Брукфілда (Brookfield, 2017), зосереджений на критичній рефлексії, також підтримує розвиток критичної педагогіки, що дозволяє учасникам освітнього процесу ставити під сумнів існуючі норми й розвивати незалежне мислення.

Робота Буша (Bush, 2006), яка аналізує теорії освітнього менеджменту, підкреслює необхідність адаптивних моделей, що відповідають умовам турбулентності. Цей підхід особливо актуальний для України, де освіта перебуває під впливом політичних і соціальних змін. Роботи таких авторів, як Фуллан (Fullan, 2007) і Серджіованні (Sergiovanni, 2009), також вказують на важливість змін у освітніх організаціях і підходів, що орієнтовані на лідерство як на інструмент соціальних перетворень.

Методологія Сігала (Segal, 2022), заснована на екзистенційному підході Хайдеггера, є важливим доповненням до сучасних теорій освітнього менеджменту, оскільки підкреслює необхідність рефлексії та осмислення управлінських рішень у світлі екзистенційних цінностей. Цей підхід дозволяє освітнім менеджерам звернутися до глибинних питань сенсу та цінностей у своїй професійній практиці, що особливо актуально в умовах суспільної нестабільності.

Лейтвуд і Ріл у своїй роботі «Що ми знаємо про успішне шкільне лідерство» (Leithwood & Riehl, 2003) акцентують на важливості лідерства в освітніх установах, розглядаючи його як ключовий фактор успішності шкіл. Вони визначають лідерство не тільки як адміністративну функцію, але як процес, який активно сприяє розвитку педагогічного колективу, створюючи середовище для ефективного навчання та співпраці. Їхні ідеї підкреслюють важливість адаптивності та вміння керівників шкіл відповідати на мінливі освітні вимоги, що стає актуальним у контексті постмодерних підходів до освіти, які сприяють децентралізації та інноваціям.

Робота Сенджа «П'ята дисципліна: мистецтво і практика навчальної організації» (Senge, 2006) додає новий вимір до розуміння управління освітою, розглядаючи освітній заклад як «навчальну організацію», де процеси навчання і розвитку відбуваються на всіх рівнях. Сенджа акцентує на системному мисленні та необхідності постійного вдосконалення як управлінців, так і педагогічного колективу, що дозволяє організації адаптуватися до змін і зберігати цілісність. Це відповідає постмодерному підходу, який підкреслює гнучкість, динамічність і здатність організації до саморефлексії та постійного навчання.

У роботі Серджіованні «Директорство: перспективи рефлексивної практики» (Sergiovanni, 2009) увага зосереджується на ролі директора школи як рефлексивного практиканта, здат-

ного оцінювати та аналізувати власну практику. Серджіованні стверджує, що директор має бути не лише управлінцем, а й моральним лідером, який підтримує етичні орієнтири освітньої організації. Такий підхід відповідає вимогам сучасного суспільства, де лідери освіти покликані не тільки забезпечувати ефективність, але й підтримувати ціннісну основу, яка сприяє вихованню соціально відповідальних громадян.

Спіллейн у своїй праці «Розподілене лідерство» (Spillane, 2006) пропонує концепцію лідерства, що базується на колективному підході. Згідно з цією моделлю, лідерство є не обов'язком однієї особи, а процесом, розподіленим між усіма учасниками освітнього процесу. Це особливо актуально для сучасних освітніх організацій, де складні соціальні виклики потребують взаємодії та співпраці на всіх рівнях. Концепція розподіленого лідерства підтримує ідею плюралізму і децентралізації, властиву постмодерним підходам, і підкреслює значення колективної відповідальності та спільного вирішення проблем у сфері освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на значний внесок сучасних досліджень у розвиток освітнього менеджменту, низка важливих аспектів залишається недостатньо вивченою, особливо в контексті постмодерних підходів, які пропонують більш гнучкі й децентралізовані моделі управління. Постмодернізм, що характеризується скепсисом щодо великих наративів та абсолютних істин, надає можливість розглядати освітні процеси не як стандартизовані чи уніфіковані, а як такі, що враховують множинність значень, перспектив і соціальних контекстів. У зв'язку з цим потребує подальшого дослідження питання адаптації постмодерних підходів до освітнього менеджменту в Україні, де національна ідентичність, традиції та цінності мають вирішальне значення для системи освіти.

Однією з невирішених проблем є інтеграція постмодерних принципів децентралізації, плюралізму та відмови від жорстких ієрархій в освітній менеджмент, який усе ще перебуває під впливом бюрократичних структур та нормативного тиску. Сучасна українська освіта стикається з викликом створення гібридної моделі управління, яка одночасно зберігатиме національні цінності й врахуватиме культурну специфіку, але при цьому буде відкритою до нових інтерпретацій, самореф-

лексії та децентралізованих підходів (Bush, 2006; Segal, 2022). Ця стаття присвячена саме розгляду можливостей впровадження постмодерних підходів, таких як критична педагогіка, екзистенційна рефлексія та децентралізація, для формування освітнього середовища, що відповідає сучасним вимогам та соціальним змінам.

Постають філософські питання про сутність освіти в умовах постмодерного суспільства, де традиційні межі знання та влади розмиваються, а роль освіти переосмислюється у світлі нових соціальних і культурних вимог. Якою має бути освіта, що здатна підготувати індивідів до життя в умовах нестабільності, турбулентності та множинності смислів?

Методологія дослідження. Методологія цього дослідження ґрунтується на міждисциплінарному та філософському аналізі, який дозволяє глибше зрозуміти сутність сучасного освітнього менеджменту у світлі постмодерних підходів. Основним методом є критичний аналіз літератури, що охоплює ключові концепції критичної педагогіки, екзистенційного підходу до освітнього управління, а також постмодерністські принципи децентралізації та плюралізму. Аналізуються праці Генрі Жіру, Джона Д'юї, а також сучасних авторів, таких як Сігал, що пропонують підходи до управління, які враховують множинність перспектив і значень в освітніх процесах.

Для виявлення практичних аспектів філософських підходів до освітнього менеджменту використовується також метод порівняльного аналізу. Дослідження зіставляє різні моделі управління освітою в національному і міжнародному контекстах, що дозволяє оцінити, яким чином інтернаціональні та постмодерні підходи можуть бути адаптовані до українських реалій. Порівняльний аналіз також сприяє виявленню потенціалу та обмежень гібридного менеджменту, який поєднує технократичні й гуманістичні принципи, забезпечуючи стійкість і гнучкість освітніх установ.

Доповненням до критичного і порівняльного аналізу є метод філософської рефлексії, що дозволяє осмислити екзистенційні та етичні виміри освітнього менеджменту. Зокрема, метод рефлексії застосовано для вивчення питань національної ідентичності, соціальної відповідальності та ціннісних орієнтирів у контексті української системи освіти, яка зазнає впливу як глобальних, так і локальних факторів. Такий методологічний

підхід забезпечує всебічний погляд на освітній менеджмент, зокрема в умовах змін і викликів сучасного постмодерного суспільства.

У дослідженні також враховано теоретичні підходи, запропоновані сучасними авторами. Зокрема, ідеї Лейтвуда і Піла щодо адаптивного лідерства в школах (Leithwood & Riehl, 2003) були використані для розробки критеріїв оцінки успішності управління в освітніх установах. Їхній акцент на важливості розвитку педагогічного колективу сприяє розумінню динамічних аспектів лідерства, що відповідає постмодерним вимогам до децентралізації та гнучкості. Підхід Сенджа до навчальної організації (Senge, 2006) впроваджено як основа для системного мислення в аналізі освітнього менеджменту, де всі рівні організації розглядаються як взаємопов'язані елементи, що потребують постійного вдосконалення. Таке системне бачення доповнено концепцією рефлексивної практики Серджіованні (Sergiovanni, 2009), яка підкреслює важливість морального лідерства та етичних орієнтирів у роботі керівників освітніх закладів.

Об'єктом дослідження є процеси та підходи до управління освітніми установами в умовах української освітньої системи.

Предметом дослідження є філософські та методологічні засади освітнього менеджменту, що базуються на критичній педагогіці, екзистенційній рефлексії, концепціях децентралізації та розподіленого лідерства.

Метою даного дослідження є вивчення та осмислення філософських підходів до освітнього менеджменту, які сприяють розвитку гнучких, етично обґрунтованих та соціально відповідальних моделей управління, здатних відповісти на виклики сучасного суспільства та забезпечити збереження національної ідентичності в умовах глобалізації.

Завдання дослідження:

1) Проаналізувати ключові філософські концепції освітнього менеджменту, такі як критична педагогіка, екзистенційний підхід та децентралізація управління.

2) Визначити можливості та обмеження постмодерних підходів в освітньому менеджменті, особливо у контексті збереження національної ідентичності та адаптації до глобальних освітніх тенденцій.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Одним із центральних аспектів

цього дослідження є використання критичної педагогіки як підходу, що підкреслює соціальну відповідальність освіти та здатність студентів до активної участі в перетворенні суспільства (Giroux, 1983). Критична педагогіка наголошує на важливості не просто передавати знання, а формувати суб'єктивність, що здатна до опору домінуючим ідеологіям, що особливо актуально в умовах українського суспільства, яке стикається з проблемою збереження національної ідентичності (Radionova, 2019). В умовах війни, коли суспільство потребує стабільності та зміцнення моральних цінностей, цей підхід може слугувати основою для розробки більш цілісних і соціально відповідальних моделей освітнього менеджменту.

Другим важливим аспектом дослідження є екзистенційний підхід до освітнього менеджменту, який акцентує на значенні індивідуальної рефлексії та моральної відповідальності керівників освітніх установ (Segal, 2022). Використання екзистенційної методології, зокрема ідей Хайдеггера про автентичність і сенс людського існування, дозволяє керівникам переосмислити свою роль і значення своїх рішень у контексті освіти. Освітні менеджери в сучасному суспільстві мають бути не просто адміністраторами, а моральними лідерами, які розуміють глибші цінності та потреби освітньої спільноти (Sergiovanni, 2009). Це забезпечує розвиток освітнього простору, орієнтованого на формування громадянської свідомості, що відповідає національним і культурним запитам.

Системний підхід до освітнього менеджменту, запропонований Сенджем (Senge, 2006), дозволяє розглядати навчальні заклади як «навчальні організації», де всі рівні освітнього процесу пов'язані між собою, забезпечуючи безперервне навчання та розвиток. Такий підхід сприяє адаптивності освітніх установ і дозволяє швидко реагувати на зміни та виклики, зокрема в умовах невизначеності та турбулентності, характерних для сучасного суспільства (Bush, 2006). Постмодерні принципи децентралізації та гнучкості, що включають ідеї розподіленого лідерства (Spillane, 2006), пропонують управлінням можливість залучати всіх учасників освітнього процесу до колективної відповідальності.

Аналіз ключових філософських концепцій освітнього менеджменту виявляє три основні підходи, які можуть забезпечити глибше розуміння сучасних освітніх процесів та відповідати

викликам постмодерного суспільства: критичну педагогіку, екзистенційний підхід і децентралізацію управління. Зупинимось на цьому предметніше.

Критична педагогіка є одним із центральних філософських напрямів, що акцентує на соціальній ролі освіти як інструменту для розвитку громадянської свідомості та соціальної відповідальності. Генрі Жіру стверджує, що критична педагогіка сприяє формуванню студентів як активних учасників суспільних змін, дозволяючи їм розвивати здатність до критичного мислення та аналізу існуючих соціальних структур (Giroux, 1983). Критична педагогіка виходить за межі традиційного підходу до навчання, підкреслюючи значення досвіду студентів та їхньої участі в трансформації суспільства. В умовах української освіти цей підхід є особливо актуальним, оскільки він дозволяє формувати в студентів відповідальність за соціальні процеси, важливі для збереження національної ідентичності та розвитку демократичних цінностей (Radionova, 2019).

Екзистенційний підхід до освітнього менеджменту орієнтований на рефлексію керівників над сенсом і моральними засадами своєї діяльності. Спираючись на філософські ідеї Мартіна Хайдеггера, цей підхід підкреслює важливість автентичності та усвідомлення глибинних цінностей, що визначають особистість лідера. У цьому сенсі керівник освітньої установи має не лише виконувати адміністративні функції, але й бути моральним орієнтиром для студентів та педагогічного колективу (Segal, 2022). Серджіованні вказує на те, що директор має бути рефлексивним практиком, здатним до самокритики й усвідомлення власної відповідальності перед суспільством (Sergiovanni, 2009). Це особливо важливо в умовах сучасних соціальних викликів, де освіта стає не лише джерелом знань, а й простором для формування етичних засад та моральної стійкості.

Децентралізація управління є ще одним постмодерним підходом, який передбачає відмову від жорстких ієрархічних структур і розвиток колективної відповідальності серед усіх учасників освітнього процесу. Децентралізовані моделі управління дозволяють розширити можливості для залучення учасників до прийняття рішень, що підвищує гнучкість і стійкість освітніх закладів в умовах невизначеності. Модель розподіленого лідерства Спіллейна (Spillane, 2006) підкреслює,

що лідерство є колективним процесом, в якому кожен учасник має свій унікальний внесок. Це дозволяє створити навчальні середовища, що сприяють інноваціям і кращій адаптації до сучасних змін. У контексті української освіти децентралізація є важливим кроком для підвищення автономії шкіл, що сприяє розвитку локальних ініціатив та врахуванню потреб громади (Bush, 2006).

Можливості постмодерних підходів в освітньому менеджменті. Постмодерні підходи в освітньому менеджменті відкривають нові можливості для розвитку адаптивних і гнучких освітніх систем, здатних враховувати індивідуальні особливості студентів та культурні специфіки різних суспільств. Завдяки акценту на децентралізації та плюралізмі, такі підходи дозволяють відмовитися від жорстких ієрархічних моделей управління і надати освітнім закладам більше автономії. Це особливо важливо для країн, які прагнуть зберегти національну ідентичність, оскільки постмодерністська децентралізація дає можливість школам і вищим навчальним закладам розвивати власні освітні програми, що відображають місцеві культурні цінності та потреби громади (Spillane, 2006). Також постмодерні підходи сприяють підвищенню критичного мислення та соціальної відповідальності серед студентів, що дозволяє формувати громадян, здатних до конструктивної критики та активної участі у суспільному житті (Giroux, 1983).

У контексті глобалізації постмодерні підходи надають освітнім системам більше гнучкості для адаптації до швидких змін і нових викликів. Завдяки концепції «навчальної організації», запропонованій Сенджем, освітні заклади можуть постійно вдосконалюватися, забезпечуючи безперервний розвиток своїх учасників (Senge, 2006). Це дозволяє інтегрувати нові знання та навички, що відповідають сучасним освітнім вимогам, при цьому зберігаючи культурні особливості та унікальність національної освіти.

Обмеження постмодерних підходів в освітньому менеджменті. Водночас постмодерні підходи мають певні обмеження, особливо в контексті збереження національної ідентичності. Відмова від уніфікованих освітніх стандартів і надмірна гнучкість можуть призвести до розмивання національних цінностей і утворення неоднорідного освітнього простору, де різні заклади дотримуються власних, іноді суперечливих, принципів. Це може стати викликом для збе-

реження єдиного освітнього простору в державі та ускладнити контроль за якістю освіти, особливо у системах, де управління є сильно централізованим (Bush, 2006). У такій ситуації питання узгодження різних освітніх моделей стає нагальною проблемою, оскільки зростає ймовірність конфліктів між локальними й національними освітніми стандартами.

Крім того, постмодерні підходи, орієнтовані на плюралізм і децентралізацію, можуть ускладнити процес інтеграції національної освіти в глобальні освітні тенденції, де існує потреба у певній стандартизації та узгодженості. Умови глобалізації часто вимагають певної єдності в навчальних підходах і стандартах, що може вступати в конфлікт із постмодерною філософією освітнього менеджменту. Цей розрив між потребою в національній ідентичності та адаптацією до глобальних стандартів може створювати труднощі у формуванні єдиного освітнього простору, здатного одночасно відповідати міжнародним вимогам і зберігати культурну самобутність країни (Leithwood & Riehl, 2003).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Результати цього дослідження підкреслюють важливість інтеграції філософських підходів, таких як критична педагогіка, екзистенційний підхід та децентралізація, в освітній менеджмент. Ці концепції дозволяють освітнім установам не лише досягати академічної ефективності, а й сприяти формуванню соціально відповідальних і критично мислячих громадян, здатних до активної участі в суспільних процесах. Критична педагогіка сприяє вихованню у студентів громадянської свідомості, закладаючи основу для соціальних перетворень (Giroux, 1983), тоді як екзистенційний підхід дає змогу освітнім лідерам переосмислювати свою роль у контексті моральних і культурних цінностей, що особливо важливо в умовах соціальних та економічних викликів (Segal, 2022). Децентралізація та розподілене лідерство дозволяють залучити всіх учасників освітнього процесу до прийняття рішень, що сприяє розвитку гнучкості та інноваційності в освітніх установах (Spillane, 2006).

У сучасному контексті української освіти, особливо в умовах війни, ці підходи мають особливе значення. Вони допомагають зберегти національну ідентичність, одночасно адаптуючи освітню систему до міжнародних стандартів та викликів глобалізації. Водночас дослідження показує, що

впровадження постмодерних підходів потребує обережного балансу між гнучкістю і збереженням єдиного освітнього простору, який може забезпечити якісну та культурно значущу освіту.

Подальші дослідження можуть зосередитися на розробці конкретних моделей освітнього менеджменту, які б інтегрували філософські підходи в українську освітню систему. Особливо перспективними є дослідження з вивчення практичних механізмів впровадження критичної педагогіки та екзистенційного підходу в управлінську практику, що дозволить освітнім установам більш ефективно розвивати соціальну відповідальність і моральне лідерство серед педагогів та студен-

тів. Варто також дослідити роль розподіленого лідерства та децентралізованих моделей управління у підвищенні стійкості освітніх закладів у кризових умовах, що стає актуальним у сучасному світі. Тому актуальним є вивчення адаптації постмодерних підходів до збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації, особливо у тих країнах, де освіта є засобом збереження національних цінностей. Такі дослідження допоможуть краще зрозуміти, як зберегти баланс між локальними та глобальними освітніми вимогами і як створити освітні системи, що відповідають викликам сучасного суспільства, зберігаючи при цьому культурну спадщину.

Список використаних джерел

- Воронкова В.Г., Каганов Ю.О., Метеленко Н.Г. Формування цінностей цифрового суспільства і цифрової людини в умовах глобалізації та INDUSTRY 4.0. *Humanities studies*. 2022. Випуск 11 (88). С. 16-25.
- Д'юї Д. Демократія і освіта; пер. М. Олійник, І. Босак, Г. Пехник. Львів: Літопис, 2003. 294 с.
- Зінченко В.В. Моделі філософії освіти в інтернаціональних формах менеджменту освіти. Специфіка континентальної європейської освітньо-наукової системи. *Філософія освіти*. 2015. № 2 (17). С. 153-181.
- Кондратьєва А.В. Філософія освітнього менеджменту. *Грані. Філософія*, 2014. № 4 (108). С. 50-53.
- Радіонова І. О. Трансформації американської критичної педагогіки: евристичний потенціал і перспективи його застосування. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Філософія»*, 2019. Вип. 1(40). С. 192-203.
- Фініков Т. «Управлінська міфологія» в сучасних підходах до аналізу освіти. *Філософія освіти*, 2008. Вип. 1-2 (7). С. 221-232.
- Bolman L. G., Deal T. E. *Reframing Organizations: Artistry, Choice, and Leadership*. San Francisco: Jossey-Bass, 2017.
- Brookfield S. D. *Becoming a Critically Reflective Teacher*. San Francisco: Jossey-Bass, 2017.
- Bush, T. *Theories of Educational Management*. OpenStax-CNX, 2006.
- Fullan M. *The New Meaning of Educational Change*. New York: Teachers College Press, 2007.
- Giroux, H. A. *On Critical Pedagogy*. New York: Continuum International Publishing Group, 2011.
- Kiykov O. Hybrid management in the context of the philosophy of technocracy as a balance between technology and the human factor. *Paradigm of Knowledge*, 2024. № 4(62). pp. 1-20.
- Leithwood K., Riehl C. *What We Know About Successful School Leadership*. Philadelphia: Laboratory for Student Success, Temple University, 2003.
- Segal, S. *Philosophy in Management Practice and Education: An Introduction*. In *Handbook of Philosophy of Management*, Springer, 2022. pp. 1–15.
- Senge P. M. *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday, 2006.
- Sergiovanni T. J. *The Principals: A Reflective Practice Perspective*. Boston: Pearson, 2009.
- Spillane J. P. *Distributed Leadership*. San Francisco: Jossey-Bass, 2006.
- Terepyshchy S., Kostenko A. Mapping the Landscapes of Cybersecurity Education during the War in Ukraine 2022. *Studia Warمیńskie*, 2022, T. 59, pp. 125–135.
- Zaichko V. Language Policy for International Students in Ukrainian Higher Education Institutions. *Studia Warمیńskie*, 2021, T. 58, pp. 143–159.

References

- Voronkova, V. G., Kaganov, Y. O., Metelenko, N. G. Formation of values of the digital society and digital person in the context of globalization and INDUSTRY 4.0. *Humanities studies*. 2022. Issue 11 (88). С. 16-25.
- Dewey, J. *Democracy and Education*; trans. by M. Oliinyk, I. Bosak, H. Pekhnyk. Lviv: Litopys, 2003. 294 p.
- Zinchenko, V. V. Models of Philosophy of Education in International Forms of Education Management. Specifics of Continental European Educational and Scientific System. *Philosophy of Education*. 2015. No 2 (17). pp. 153-181.

- Kondratieva, A. V. Philosophy of Educational Management. Grani. Philosophy, 2014. No 4 (108). pp. 50-53.
- Radionova, I. O. Transformations of American Critical Pedagogy: Heuristic Potential and Prospects for its Application. Bulletin of H. S. Skovoroda KhNPU «Philosophy», 2019. Issue 1(40). pp. 192-203.
- Finikov, T. «Managerial Mythology» in Modern Approaches to the Analysis of Education. Philosophy of Education, 2008. Issue 1-2 (7). pp. 221-232.
- Bolman, L. G., Deal, T. E. Reframing Organizations: Artistry, Choice, and Leadership. San Francisco: Jossey-Bass, 2017.
- Brookfield, S. D. Becoming a Critically Reflective Teacher. San Francisco: Jossey-Bass, 2017.
- Bush, T. Theories of Educational Management. OpenStax-CNX, 2006.
- Fullan, M. The New Meaning of Educational Change. New York: Teachers College Press, 2007.
- Giroux, H. A. On Critical Pedagogy. New York: Continuum International Publishing Group, 2011.
- Kiykov, O. Hybrid Management in the Context of the Philosophy of Technocratism as a Balance between Technology and the Human Factor. Paradigm of Knowledge, 2024. No 4(62). pp. 1-20.
- Leithwood, K., Riehl, C. What We Know About Successful School Leadership. Philadelphia: Laboratory for Student Success, Temple University, 2003.
- Segal, S. Philosophy in Management Practice and Education: An Introduction. In Handbook of Philosophy of Management, Springer, 2022. pp. 1–15.
- Senge, P. M. The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. New York: Doubleday, 2006.
- Sergiovanni, T. J. The Principalship: A Reflective Practice Perspective. Boston: Pearson, 2009.
- Spillane, J. P. Distributed Leadership. San Francisco: Jossey-Bass, 2006.
- Terepyshchy S., Kostenko A. Mapping the Landscapes of Cybersecurity Education during the War in Ukraine 2022. Studia Warmińskie, 2022, T. 59, pp. 125–135.
- Zaichko V. Language Policy for International Students in Ukrainian Higher Education Institutions. Studia Warmińskie, 2021, T. 58, pp. 143–159.

KIYKOV, OLEKSIY – Candidate of Philosophical Sciences,
 Director of the Dipservice Directorate (Kyiv, Ukraine)
 E-mail: kiykov@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-8368-6367>

PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF MODERN EDUCATIONAL MANAGEMENT: FROM CRITICAL PEDAGOGY TO HYBRID MANAGEMENT

Abstract

The modern education system, particularly in the context of globalization and the rapid development of technologies, faces numerous challenges that require rethinking traditional management models. The growing turbulence and uncertainty inherent in the modern social and economic environment make new demands on educational management, which can no longer be limited to purely administrative approaches. The ideas of critical pedagogy, focused on the active involvement of students in the transformation of society, as well as existential approaches to the understanding of management, addressing issues of meaning and social responsibility, become necessary components of educational practice, contributing to the development of critically thinking citizens. This approach not only prepares students for integration into society but also educates them on readiness for its transformation. In addition, modern management theories, such as hybrid management, offer more adaptive models that combine a technocratic approach with humanistic values. This article will consider how philosophical ideas, such as Henri Giroud's conception of the role of critical pedagogy, can contribute to constructing a more holistic and ethically responsible management model. Research methodology. This study uses an interdisciplinary methodological approach that combines philosophical analysis with the study of educational practices. In particular, the method of critical analysis was applied to examine the fundamental ideas of Henry Giroud's critical pedagogy and modern approaches to hybrid management, Segal's research. The analysis aims to identify the philosophical prerequisites and principles that underlie modern educational management. This approach makes it possible to understand how philosophical ideas can be integrated into management models to form socially significant and influential educational systems. The method of comparative analysis was also used to reveal the practical aspects of the philosophical approach to educational management. Different approaches to management in education systems in Ukraine and the international context were analyzed to assess how theoretical concepts can be adapted to specific educational conditions and challenges. The method of comparative analysis allows you to compare international approaches with national features, which makes it possible to develop recommendations for the use of philosophical concepts in the educational management

of Ukraine, taking into account cultural and social contexts. The results of this study can be helpful for educational managers, teachers, and researchers who seek to improve management models in educational institutions, taking into account philosophical ideas and values.

Key words: educational management, critical pedagogy, existential reflection, hybrid management, philosophy of education.

© The Authors(s) 2024

This is an open access article under

The Creative Commons CC BY license

Received date 17.10.2024

Accepted date 27.11.2024

Published date 17.11.2024

How to cite: Олексій, Кийков. Філософські основи сучасного освітнього менеджменту: від критичної педагогіки до гібридного управління. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2024. 21 (98). P. 159–167
doi <https://doi.org/10.32782/hst-2024-21-98-19>